Cuporen kirjallinen lausunto *Valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi AgoraEU-ohjelman perustamisesta vuosiksi 2028–2034 ja asetusten (EU) 2021/692 ja (EU) 2021/818 kumoamisesta*

6.2.2026

Asia: U 61/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi AgoraEU-ohjelman perustamisesta vuosiksi 2028–2034 ja asetusten (EU) 2021/692 ja (EU) 2021/818 kumoamisesta.
Kirjelmä löytyy osoitteesta: https://www.eduskunta.fi/pdf/U+61/2025?lang=fi

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Cupore kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen lausuntonsa Valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi AgoraEU-ohjelman perustamisesta vuosiksi 2028–2034 ja asetusten (EU) 2021/692 ja (EU) 2021/818 kumoamisesta sivistysvaliokunnan toimialan osalta.

Cupore suhtautuu myönteisesti valtioneuvoston kirjelmän linjauksiin AgoraEU-ohjelmasta, joka jatkaa ja laajentaa EU-tason rahoitusta kulttuurin, luovien alojen, median, demokratian ja kansalaisyhteiskunnan alueilla. Kulttuuripolitiikan tutkimuksessa kulttuuri nähdään osana demokratian infrastruktuuria: sen kautta on mahdollista tukea osallistumista, lisätä yhteenkuuluvuutta ja resilienssiä ja siten vahvistaa demokratiaa. Cupore korostaa, että kulttuurin, demokratian ja kansalaisyhteiskunnan rahoitusta tulee tarkastella osana EU:n strategisia tavoitteita myös silloin, kun EU-budjetin kokonaistasoa pyritään pitämään kohtuullisena.

Valtioneuvosto tunnistaa komission ehdotuksen oikeasuuntaisuuden investoinneissa koulutukseen, luoviin aloihin ja demokratiaan. Cupore haluaa painottaa, että elinvoimainen kulttuurielämä on toimiva osa demokratian perustaa ja sen tukeminen vahvistaa eurooppalaista arvoperustaa, jota AgoraEU tavoittelee. Kulttuuripolitiikan tutkimuksessa on laajasti tunnistettu, että kulttuurinen osallistuminen ja kulttuurin saatavuus ovat yhteydessä demokratian laatuun, yhteiskunnalliseen luottamukseen ja osallisuuteen.

Cupore huomauttaa, että nykyisten EU-ohjelmien, erityisesti Luova Eurooppa ja CERV, hakupaine on selvästi suurempi kuin myönnetty rahoitus ja kapasiteetti, mikä on tunnistettu myös EU-komission vaikutustenarvioinnissa. Siksi onkin tärkeä tunnistaa, että ilman riittävää rahoituskehystä AgoraEU ei välttämättä saavuta sille asetettuja tavoitteita. Mikäli AgoraEU-ohjelmalla tavoitellaan laajempaa vaikuttavuutta ja uusia painotuksia, tavoitteiden toteutuminen edellyttää myös riittävää rahoituskehystä.

Kulttuuri- ja luovat alat ovat merkittävä taloudellinen toimija Euroopassa: ne tuottavat noin 3,95 % Euroopan unionin arvonlisäyksestä ja työllistävät noin 7,9 miljoonaa eurooppalaista (2024). Tämä on laaja ekosysteemi, jolla on myös vahvat ylitoimialaiset vaikutukset innovaatioihin, matkailuun ja kaupunkikehitykseen. Lisäksi eurooppalaiset itse pitävät kulttuuria keskeisenä EU:ssa (87 %), arvostavat taiteen vapautta (88 %) ja ovat huolissaan muun muassa tekoälyn vaikutuksista taiteilijoiden toimeentuloon.

Cupore pitää tärkeänä, että AgoraEU-ohjelman toimeenpanossa vahvistetaan myös kulttuuri- ja luovien alojen roolia vihreän siirtymän ja kestävyyden edistämisessä. Kulttuuritoimijoilla on merkittävä vaikutus yleisöihin, arvoihin ja yhteiskunnalliseen keskusteluun, ja ne voivat tukea kestävyyssiirtymää sekä sisällöllisesti että toimintatapojen kautta. Lisäksi kulttuuri- ja luovilla aloilla on omia kestävyyshaasteita, kuten kansainvälisen liikkuvuuden päästöt, tuotantojen materiaalivirrat sekä tapahtumatoiminnan ympäristövaikutukset. Ohjelman tulee mahdollistaa, että alan toimijat voivat kehittää kestäviä käytäntöjä ilman, että se kaventaa pienempien toimijoiden osallistumismahdollisuuksia. Cupore korostaa, että vihreän siirtymän tavoitteita tulee edistää siten, että ohjelma tukee myös kulttuurialan pitkäjänteistä kehittämistä, kapasiteetin vahvistamista ja tutkimusperusteista arviointia.

Cupore näkee positiivisena, että AgoraEU-ohjelmassa vahvistetaan taiteen ja median vapauden edellytyksiä sekä niiden näkyvyyttä ohjelman painopisteissä. Taiteen vapaus ja riippumaton, moniarvoinen mediakenttä ovat demokraattisen yhteiskunnan peruspilareita, ja niiden turvaaminen on keskeistä tilanteessa, jossa Euroopassa kohdataan lisääntyviä paineita sananvapautta, tiedon luotettavuutta ja demokraattista julkisuutta kohtaan. Cupore painottaa, että taiteen ja median vapaus eivät ole vain arvo- tai periaatekysymyksiä, vaan myös osa EU:n kriisinkestävyyttä ja kokonaisturvallisuutta. Ohjelman toimeenpanossa on tärkeää varmistaa, että rahoitus tukee taiteellista autonomiaa, monimuotoisuutta ja riippumatonta kulttuurista sekä journalistista tuotantoa.

Cupore pitää erittäin tärkeänä valtioneuvoston kirjelmässä esiin nostettua tavoitetta turvata ohjelman kansallinen yhteyspistetoiminta ja sen jatkuvuus. Luova Eurooppa -yhteyspisteen rahoituksen turvaaminen on keskeinen edellytys Suomen saannon vahvistamiselle ja suomalaisten toimijoiden osallistumiskyvylle. Lisäksi Suomen tulee varmistaa vahva kansallinen vastinrahoitus AgoraEU-hankkeiden omarahoitusosuuksien kattamiseen, sillä suuri osa suomalaisista kulttuurialan toimijoista on pieniä organisaatioita, joiden kapasiteetti osallistua eurooppalaisiin yhteistyöhankkeisiin on rajallinen ilman kansallista tukea.

Cupore korostaa, että AgoraEU-ohjelman toimeenpano ja Suomen saannon vahvistaminen kytkeytyvät suoraan Kulttuuripoliittisen selonteon linjauksiin. Jotta Suomeen voidaan kanavoida tulevaisuudessa enemmän eurooppalaista rahoitusta, suomalaisilla kulttuurialan organisaatioilla tulee olla pitkäjänteinen ja riittävän vahva kansallinen rahoituspohja sekä mahdollisuus kansallisiin vastinrahoihin ja Luova Eurooppa -yhteyspisteen tukeen.

Cupore nostaa esiin, että tekijänoikeusjärjestelmän toimivuus ja tekijöiden oikeuksien suoja ovat olennainen osa luovien alojen taloudellista kestävyyttä ja

EU-ohjelmien sisältöjen vaikuttavuutta. Tekijänoikeus ei ole vain tekninen kysymys, vaan osa kulttuurisen tuotannon ja luovan työn taloudellista perustaa sekä eurooppalaisen kulttuuriekosysteemin kestävyyttä.

Cupore ymmärtää valtioneuvoston lähtökohdan, jonka mukaan EU-budjetin kokonaistason tulee olla kohtuullinen ja Suomen nettomaksuosuuden kasvua tulee välttää. Cupore haluaa kuitenkin korostaa, että kulttuuri, luovat alat, vapaa ja moniarvoinen media sekä demokratia- ja perusoikeusrahoitus tulee nähdä osana EU:n laajempaa strategista kokonaisuutta, ei marginaalisina sektoreina. Kulttuuri ja demokratia ovat osa yhteiskunnan kriisinkestävyyttä ja siten myös kokonaisturvallisuuden edellytyksiä.

Lähteet

Belfiore, E., & Bennett, O. (2010). The Social Impact of the Arts: An Intellectual History. Palgrave Macmillan.

Council of Europe – Culture and cultural heritage for democracy and democratic participation. https://www.coe.int/en/web/cdcpp-committee/culture-and-cultural-heritage-for-democracy-and-democratic-participation

Culture Action Europe. (2025). Proposed €8.6 billion for culture and democracy in the next EU budget. Culture Action Europe. Proposed €8.6 billion for culture and democracy in the next EU budget – Culture Action Europe

European Commission. (2024a). Cultural and creative sectors: facts and figures. Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/cultural-and-creative-industries_en

European Commission. (2025). *Special Eurobarometer 562: Europeans' attitudes towards culture* (PDF). European Commission. https://catalogus.boekman.nl/pub/barometer_europeansattitudeculture2025.pdf

European Commission. (2025a). Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing the AgoraEU programme for the period 2028–2034 and repealing Regulations (EU) 2021/692 and (EU) 2021/818 (COM(2025) 550 final). EUR-Lex - 52025PC0550 - EN - EUR-Lex

European Commission. (2025b). Commission Staff Working Document – Impact Assessment accompanying the proposal establishing the AgoraEU programme (SWD(2025) 551 final). EUR-Lex - 52025SC0551 - EN - EUR-Lex

European Parliament. (2025). Legislative Train: AgoraEU. European Parliament. 08 2025 | Supporting people, strengthening our societies and our social model | Regulation establishing the 'AgoraEU' Programme for the period 2028-2034

UNESCO. (2014). *UNESCO culture for development indicators: methodology manual*. UNESCO. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000229608

Valtioneuvosto. (2024). Kulttuuripoliittinen selonteko. Valtioneuvoston julkaisuja. Kulttuuripoliittinen selonteko

Valtioneuvosto. (2025a). *E 73/2025 vp: Suomen ensivaiheen kannat komission ehdotukseen EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi vuosiksi 2028–2034.* Valtioneuvoston tiedote. Haettu osoitteesta https://valtioneuvosto.fi/-/eu-ministerivaliokunta-linjasi-suomen-kantoja-rahoituskehysneuvotteluihin-1

Valtioneuvosto. (2025b). U 61/2025 vp: Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle AgoraEU-ohjelmaa koskevasta asetusehdotuksesta.